

УДК 658.5

Ірина Нагорняк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

Iryna Nahorniak

RESEARCH OF ESSENCE OF CATEGORY OF ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY

Сучасний розвиток економіки України характеризується динамічними змінами факторів внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства, які створюють загрози реалізації його соціально-економічних інтересів, обумовлюють необхідність оперативного пошуку адекватних рішень для захисту власних інтересів та розробки механізмів з підвищення безпеки, що робить можливим забезпечення стабільності функціонування підприємства і формування позитивних результатів своєї діяльності відповідно до філософії бізнесу.

Висока швидкість змін та громіздка структура інституційного оточення, взаємопереплетення та взаємообумовленість ринкових змін стали причинами взаємопроникнення та взаємозалежності елементів, факторів, чинників внутрішнього та зовнішнього середовища. Вказані причини служать поштовхом до зміни поглядів менеджменту будь-якого підприємства в напрямку переоцінки важливості забезпечення власної соціально-економічної безпеки в бік її надзвичайно високої актуальності та важливості в сучасних економічних умовах.

Низький (недостатній) рівень безпеки суб'єктів економічних відносин різних рівнів (від особи до держави і міжнародної системи) спричиняє неспокій і відчуття загрози. Визначення змісту поняття "безпека" виявляється доволі складним через те, що містить у собі значну кількість складових елементів, які періодично (часто або рідко) змінюються. Тобто, неможливо цілком захистити себе від існуючих загроз, оскільки постійно змінюються пріоритети безпеки.

Важливим напрямком безпеки є економічна безпека, яка визначає ефективність функціонування соціально-економічної системи. На думку І.Мойсеєнка та О.Марченко, економічна безпека – найбільша якісна характеристика економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови функціонування, стійке забезпечення ресурсами та розвиток, а також послідовну реалізацію економічних інтересів. Загалом, результатом забезпечення економічної безпеки підприємства є стабільність його функціонування, прибутковість та особиста безпека персоналу.

Важливо відмітити, що стан наукових доробок та підходів щодо поняття економічної безпеки підприємства серйозно різняться як за своїм змістом, так і за напрямками та функціональними складовими оцінки. Пропонуємо розглянути основні підходи до даної категорії.

В управлінській діяльності термін «економічна безпека підприємства» спочатку стосувався лише окремого підприємства і використовувався як певний критерій, що характеризує захищеність інформаційних ресурсів суб'єкта, його комерційної таємниці, забезпечення конфіденційності внутрішньої документації, а також майнової і фізичної захищеності підприємства та його працівників. У зазначеному контексті проблему економічної безпеки пропонувалось вирішувати, відштовхуючись від того, що ступінь надійності всієї системи захисту інформації визначається рівнем безпеки найслабкішої її ланки, якою вважався персонал. Інформаційна захищеність підприємства є

необхідною, проте не достатньою умовою його безпеки. Таке трактування даного поняття звужує розуміння економічної безпеки підприємства, оскільки до уваги не береться ряд інших важливих факторів стійкої діяльності підприємства.

Прихильники захисного підходу пов'язують діяльність по забезпеченню економічної безпеки підприємства із захистом або нейтралізацією загроз. Вважається, що існує підприємство з певними параметрами (наприклад, стабільним функціонуванням, прогресивністю розвитку і т.п.) та існують загрози, які можуть негативно вплинути на ці параметри. Науковці стверджують, що якщо параметри захищені від загроз, то й забезпечена економічна безпека підприємства. Проте опір загрозам є актуальним, але не єдиним видом діяльності підприємства у забезпеченні його економічної безпеки.

Автори ресурсно-функціонального підходу під економічною безпекою підприємства розуміють стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства у певний час і в майбутньому. У даному підході акцент зроблено на вплив загроз економічній безпеці за усіма функціональними напрямками діяльності, головне значення набуває внутрішнє середовище підприємства і ефективність використання ресурсів, яка й визначатиме економічну безпеку, проте можливість використання некорпоративних ресурсів не враховано.

Економічну безпеку розглядають також як захищеність та ефективне використання потенціалу підприємства. Представники даного напрямку під економічною безпекою розуміють стан захищеності науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу підприємства від прямих (активних) або непрямих (пасивних) загроз, а також здатність до відтворення. На нашу думку, зазначений підхід має серйозний недолік, оскільки автори наголошують на захищеності потенціалу підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, відвертаючи свою увагу від такого важливого поняття, як розвиток підприємства, який, власне, і є необхідною складовою його діяльності та передбачає реалізацію потенціалу.

Ряд науковців визначають економічну безпеку підприємства як стан захищеності життєво важливих економічних інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх джерел небезпеки. Слід відмітити, що захищеність інтересів є запорукою стабільності функціонування підприємства, однак не гарантує його розвиток, як необхідну умову довгострокової економічної безпеки. Дещо відмінною є точка зору, згідно якої під економічною безпекою слід розуміти міру гармонізації в часі й просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів навколишнього середовища, які діють поза межами підприємства. Дане визначення характеризує важливу ознаку безпеки – відсутність протиріч, проте при такому підході втрачається бачення перспектив розвитку підприємства, оскільки увага зосереджена на його адаптації.

Економічну безпеку також трактують як стан економічного розвитку підприємства, який характеризується стабільністю економічного й фінансового розвитку, ефективністю нейтралізації негативних факторів та протидії їх впливу на всіх стадіях його діяльності. Даний підхід передбачає динамічність економічної безпеки, тому що зміст розвитку полягає у зміні кількісних і якісних параметрів у часі.

Проаналізувавши запропоновані різними авторами підходи до трактування поняття «економічна безпека підприємства», можна зробити висновок, що жоден з них не є універсальним, оскільки кожен має свої переваги та недоліки. Однак на сьогодні все більша кількість науковців схиляється до думки, що однією з головних цілей є розвиток підприємства, оскільки сучасне підприємство постійно контактує із зовнішнім середовищем, яке може бути як джерелом виникнення загроз, так і можливостей розвитку підприємства і запорукою його успішної діяльності.